

UNIVERZITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
23.10.2024.			
	Broj	Prilog	Vrijednost
01	1354/6		

**UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ**

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta broj 342, 17.12.2021. godine, imenovana je Komisija za ocjenu master rada *Ženski likovi u romanu Veliki Getsbi F.S. Fiedžeralda* kandidatkinje Milice Beko (broj indeksa 12/10), Studijski program za engleski jezik i književnost, u sljedećem sastavu: prof. dr Aleksandra Nikčević Batričević, prof. dr Marija Krivokapić i prof. dr Bojka Đukanović. Komisija Vijeću podnosi Izvještaj o ocjeni master rada.

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Sačinjen od sedamdeset i pet strana, master rad pod naslovom *Ženski likovi u romanu Veliki Getsbi F.S. Fiedžeralda* sadrži ukupno tri glavna poglavlja sa potpoglavljima, popis literature, čemu prethode podaci i informacije o studentu i master radu, izjava o autorstvu, predgovor i apstrakt rada sa ključnim riječima na crnogorskom, kao i engleskom jeziku. Poglavlja koja čine sadržaj rada su: *Uvod. Američka književnost krajem XIX i početkom XX vijeka* (sa sljedećim potpoglavljima: *Modernizam i pojava izgubljene generacije, Šiparice i Doba džeza, Stvaranje ženske tradicije, feministički izraz na početku XX vijeka*), zatim poglavlje *Fiedžerald i književnost XX vijeka* (sa sljedećim potpoglavljima: *Život i djelo F.S. Fiedžeralda, Veliki Getsbi – hronika jednog vremena*) kao i treće poglavlje *Ženski likovi u romanu Veliki Getsbi* (sa sljedećim potpoglavljima: *Šiparica u romanu Veliki Getsbi, Na razmeđu snova – Dejzi Bjukenen san o snu, Nedosanjani snovi – Mirtl Vilson, Pomjeranje granica i pitanje roda: lik Džordan Bejker i Muško-ženski odnosi u romanu, tradicionalna/moderna uloga žene*). Potom slijede *Zaključak i Literatura*.

Koncepcija rada

U uvodnom dijelu rada kandidatkinja daje kratak osvrt na kraj XIX kao i na početak XX vijeka ne samo u istorijskom već i sociološkom, književnom i umjetničkom smislu uopšte, u svijetu u kojem se predstavlja američki kontinent u kontekstu istorijskog trenutka neposredno prije, tokom i nakon Prvog svjetskog rata. Takođe, u uvodnom dijelu kandidatkinja obrazlaže značaj Fiedžeraldovog djela i razloge zbog kojih je izabrala hipotezu kojom se u radu bavila, zatim predmet proučavanja, načine kao i metode kojima se koristila prilikom istraživanja. U uvodnom dijelu kandidatkinja takođe daje pregled istraživačkih pitanja i ciljeva istraživanja.

U narednom poglavlju pod nazivom *Američka književnost početka XX vijeka* kandidatkinja predstavlja osnovne odlike američke književnosti koja su prethodile pojavi romana *Veliki Getsbi*. U ovom dijelu rada kandidatkinja predstavlja genezu fenomena *američkog sna*, istorijske i sociološke uzroke koji su doveli do značajne promjene u kontekstu percepcije američkog kontinenta, predstavljajući osnove mitske strukture koja postaje jedan od ključnih motiva u djelu F. S. Fiedžeralda. Pored prikaza evolucije i izgradnje američkog sna, kandidatkinja ukazuje na njegovu degradaciju, na period kada uzbuđenje, oduševljenje i raskoš opadaju i kada svijet mitskih ideala počinje da se ruši. U tom dijelu svoga rada, kandidatkinja ukazuje na začetke feminističkih misli kao i na afro-američke glasove u književnosti. Takođe, kandidatkinja ukazuje na opšte karakteristike predratne književnosti u Americi čiji je uticaj u svijetu nemjerljiv. Književnost ovog perioda je u velikoj mjeri politički angažovana i okrenuta spoljnom svijetu, dok pojedinac u modernizmu postaje središte književnog narativa. Kao posljedica razočaranja ali i uključivanja SAD-a u rat javlja se sasvim novi književni kontekst o kojem kandidatkinja detaljnije piše u sljedećem poglavlju. Sintagma Gertrude Stajn *izgubljena generacija (lost generation)* ostaje naziv za jednu generaciju pisaca (Hemingveja,

Dos Pasosa, Ficdžeralda, Paunda, Tomasa Eliota i mnogih drugih) koji su obilježeni neposrednim ili posrednim iskustvom rata koji se u „američkom Eldoradu“, kako je to u jednom tekstu napisala Sonja Bašić, prikazivao potpuno drugačije. Kandidatkinja ukazuje na genezu nove književne misli koja u središte interesovanja postavlja lično iskustvo pojedinca, zatim angažovanu književnost posmatra kroz prizmu svakodnevnog života, a najznačajnije sredstvo pronalazi upravo u jeziku i u njegovoj upotrebi u odgovarajućem književnom kontekstu i s odgovarajućim književnim ciljem. Osim analize književnog teksta, u ovom dijelu rada detaljno je prikazana nova generacija Amerikanaca kao i promjena načina života koji je prikazan u tekstovima navedenih autora, naročito u djelu *Veliki Getsbi*. Saloni, difuzija umjetnosti, spoj američke kulture i evropskog kontinenta, izgubljenoj generaciji je podario novi zamah u književnosti i stvaranju temelja modernizma u međuratnim godinama. Koliko god da svaki od autora pomenute generacije pisaca posjeduje sopstven i jedinstven izraz, postoje i univerzalni motivi koji pomenute autore čine grupom, tj. određuju ih kao pripadnike *izgubljene generacije*. Na prvom mjestu riječ je o iskustvu rata. U djelima pisaca izgubljene generacije mapiraju se posljedice ratnih užasa i direktnog ratnog iskustva. Primarno osjećanje izopštenosti i usamljenosti posljedica je ratnih razaranja, gladi i besmisla. Sa druge strane ovih priča, stoji kartografija ljubavi, razočaranja, slobodnog ponašanja, alkohola, opijata, raskošnih zabava, besciljnog lutanja, putovanja. Takođe, pod uticajem razvoja ženskog književnog stvaralaštva, žena se drugačije prikazuje i drugačije poima. Rat je na svoj način doveo u pitanje kanon muškosti uništavanjem viteških predstava i tradicionalnih rodnih uloga, o čemu se govori u naredna dva potpoglavlja, *Šiparice i doba džeza* i *Stvaranje ženske tradicije, feministički izraz na početku XX vijeka*. Tradicionalna uloga žene se iz temelja mijenja, a feministički pokreti koji još u drugoj polovini XIX vijeka počinju da se definišu, sada dobijaju svoj puni zamah. Naime, *flappers*, ili u prevodima objavljenim na našim jezicima, *šiparice* postaju ikone međuratnog perioda, ikone pomjeranja rodnih sloboda i ženskih prava, simboli *Ludih dvadesetih* (*Roaring twenties*). Riječ je o generaciji mladih i modernih žena dvadesetih godina XX vijeka koje su svojim ponašanjem, oblačenjem i osvajanjem novih sloboda, predstavljale suprotnost slici tradicionalne žene. U kontekstu ostalih elemenata ovoga doba, šiparice su predstavljale prijetnju konzervatizmu i promociju novih dekadentnih vrijednosti iz perspektive tradicionalnih viktorijskih vrijednosti. Kandidatkinja u ovom poglavlju ukazuje na pojavu i etabliranje *nove žene* koja je središnji motiv u Ficdžeraldovom romanu. Od Meri Vulstonkraft do Virdžinije Vulf cilj je ukazati da žensko pismo postoji, da spisateljice imaju svoje uzore i da njihova književna tradicija, iako potisnuta dominantnim muškim kanonom, postoji i koegzistira. Da bi se na pravi način shvatila *nova žena* i mapirali razlozi zbog kojih se Ficdžerald često naziva najvećim promoterom feminizma i feminističkih vrijednosti u tom periodu, što je u kritičkom kontekstu afirmisano u drugoj polovini dvadesetog vijeka, pod uticajem drugotalasnog feminističkog konteksta, kandidatkinja u potpoglavlju *Stvaranje ženske tradicije, feministički izraz na početku XX vijeka* prikazuje tendencije ženskog pisanja toga vremena navodeći osobenosti književnoga stvaralaštva Gertrude Stajn, pjesnikinje H. D., zatim Edne Milej i Marijane Mur, kao i Mine Loj. Ženski glas i središnji motivi ovih pjesnikinja u sprezi su sa Ficdžeraldovim junakinjama, o čemu je u brojnim kritičkim tekstovima pisano.

U narednom poglavlju *Ficdžerald i književnost XX vijeka* kandidatkinja ukazuje na autentičnost i osobenost Ficdžeraldovog stvaralačkog opusa u okvirima modernizma, u kontekstu tradicije i inovacije koje period poslije Prvog svjetskog rata donosi. Pored toga, kako je Ficdžerald jedan od onih autora čiji su tekstovi pod velikim uticajem ličnog iskustva, u ovom dijelu rada kandidatkinja izvodi korelaciju između fikcije i stvarnog života autora, odnosno ona ukazuje na autobiografske elemente koji su od ključnog značaja za razumijevanje i interpretaciju samog teksta romana sa ciljem odgovora na postavljena istraživačka pitanja. Roman *Veliki Getsbi* se prikazuje kao hronika jednog vremena, pa se u ovaj dio rada uvezuje teorijski dio, uz navođenje konkretnih primjera iz teksta Ficdžeraldovog romana. U ovom dijelu istraživanja kandidatkinja je ukazala na glavne osobenosti Ficdžeraldove poetike u romanu *Veliki Getsbi*, kroz istraživanje postupka modelovanja likova ali i pojašnjenje funkcije naratora u tekstu. S obzirom na psihološku i moralnu kompleksnost pojedinačnih likova u romanu, u ovom dijelu rada kandidatkinja je ukazala na različitost u modelovanju likova Dejzi Bjukenen i Getsbija u odnosu na ostale likove, pa i samog naratora Nika Karaveja, kao i na to da su likovi pregnantni simboli jednog vremena.

U trećem i ključnom dijelu rada, kandidatkinja je posvećena konkretnoj analizi pojedinačnih likova u romanu počev od glavnog ženskog lika Dejzi Bjukenen, preko likova Mirtil i Džordan sa ciljem analize načina na koji ih Ficdžerald karakteriše sa fona njihove simboličke predstave u kontekstu vremena u kojem su nastajali njegovi književni tekstovi. Kandidatkinja u ovom dijelu svoga rada kroz prizmu ženskog lika pojašnjava više odnosa koji su u piščevom fokusu u romanu, prije svega odnos među ženskim likovima, odnos žene prema samoj sebi, muško-ženske odnose i uloge koje muškarci i žene nose u novom svijetu poslijeratnog doba. Cilj ovog dijela rada je ukazati na transformaciju i odklon koji žena ima u odnosu na tradicionalnu viktorsku sliku i polifonost onih uloga koje ostvaruje u romanu. Takođe, kroz tumačenje ženskih likova, kandidatkinja se bavi konzumerizmom, elitizmom i društvenim statusom, ali i beskrupuloznošću ljudske prirode, sebičnošću i koristoljubivošću. Žena u romanu prikazana je iz više različitih perspektiva, pri čemu se kroz distancu svezajućeg pripovjedača i likova reflektora autor poigrava sa perspektivama, vrednosnim tačkama gledišta. *Veliki Getsbi* je slika jednog vremena, slika *nove žene*, slika *novih odnosa* i predstavljanja novih vrijednosti koje su date bez pretjeranih emotivnih involviranosti.

U zaključku master rada, kandidatkinja sumira svoja zapažanja o književnom stvaralaštvu F. Skota Ficdžeralda, ukazuje na njegov značaj na razvoj modernizma i književnosti druge polovine XX vijeka, sumira rezultate istraživanja dajući sveobuhvatan osvrt na međuratni period, položaj žene ne samo u društvu već i u književnosti na primjeru romana *Veliki Getsbi*. Takođe, u zaključnom dijelu rada, kandidatkinja upućuje na eventualna komparativna istraživanja o ženi u nekim drugim tekstovima nastalim u sličnom periodu kada nastaje ovaj Ficdžeraldov roman koji predstavlja osnovu za istraživanje evolucije ženskih likova kroz komparativno istraživanje cjelokupnog Ficdžeraldovog opusa.

Literatura sadrži ukupno trideset i šest referenci koje su korištene u radu.

Metode i predmet istraživanja

S ciljem da doprinese boljem razumijevanju modelovanja ženskih likova u narativu F. S. Ficdžeralda, kandidatkinja Beko se koristi različitim naučnoistraživačkim metodama. Metodom opservacije prikuplja podatke o autorovom životu i djelu. Upotrebom istorijsko-deskriptivne metode dublje analizira vremenski okvir u kojem je djelo nastalo, ali i period prije i nakon njegovog nastanka kako bi se na adekvatan način prikazali uzročno-posljedični odnosi koji će dovesti do oblikovanja Ficdžeraldove jedinstvene književne pojave, ali i za razumijevanje načina na koji predstavlja likove. Analizom primarnog teksta, odnosno metodom pomnog čitanja, ona izdvaja one elemente koji pomažu jasnijoj i preciznijoj analizi pojedinačnih likova. Ekscerpiranjem direktnih elemenata teksta, kandidatkinja sve stavove potkrepljuje upravo ovim elementima što značajno olakšava praćenje kritičke misli i razumijevanje odgovarajućih središnjih motiva poput američkog sna, *nove žene* i drugih. Ova metoda pomaže u profilisanju samih likova, autentičnih situacija i elemenata književnosti kroz prizmu narativa autora i uopšteno strukturu djela kao cjeline. Kandidatkinja se koristi metodama analize i deskripcije pomoću kojih opisuje elemente koji su važni prilikom analize likova, odnosno opisuje njihove fizičke i psihološke karakteristike, prirodu, uticaj zatvorene zajednice na njihov pogled na svijet i donosi zaključke o njihovom odnosu prema društvu i okolini. Kandidatkinja takođe koristi sintezu kao metodu u obradi književnog djela i omogućava objedinjavanje svih podataka prikupljenih u toku istraživanja u formu pogodnu za zaključivanje, te induktivnom metodom izvodi zaključak kada je riječ o konkretnoj temi, a na osnovu prikazanih izvora i podataka.

Istraživačka pitanja

U ovom radu, kandidatkinja postavlja istraživačka pitanja koja se odnose na karakterizaciju ženskih likova u romanu *Veliki Getsbi* F. S. Ficdžeralda. U tom pogledu želi da ukaže na uvezanost sociološkog i istorijskog trenutka sa elementima koji se nalaze u hronotopu romana. Ovim istraživanjem kandidatkinja postavlja pitanje na koji se način muška perspektiva u književnosti može porediti sa ženskom i da li je

adekvatno predstavljeno modelovanje žene i *ženskog* u romanu. Kandidatkinja preispituje atribut *ženskog pisca* koji su mu nadjenuli savremenici, poput Ernesta Hemingveja. Takođe, kandidatkinja ističe važnost autobiografskog u romanu radi sveobuhvatnijeg razumijevanja Ficdžeraldovog teksta. Osim toga, radi kvalitetnijeg istraživanja, kandidatkinja se bavi pojedinačnom analizom likova, tvrdeći da je svaki ženski lik u stvari simbol žene vremena u kojem je F.S. Ficdžerald pisao i objavio svoj najznačajniji roman. Postavlja se i pitanje koliko su vizija i shvatanje žene vremenom promijenjeni i koliko je socijalni momenat bio bitan faktor u oblikovanju aktuelnog ženskog lika u književnom djelu, pa i to koliko je takvo viđenje žene uticalo na gušenje ženske svijesti u okvirima patrijarhalno konstituisanog socijalnog miljea. Na kraju kandidatkinja dolazi do odgovora oslanjajući se na pretpostavke i zaključke odabranih istraživača i istraživačica potkrepljujući ih konkretnim primjerima iz teksta i zaključuje da djelo *Veliki Getsbi* predstavlja neiscrpan izvor za dalju analizu sa fona savremenih književnoteorijskih čitanja kako bi se postiglo razumijevanje različitih aspekata ovoga romana.

Zaključci i naučni doprinos

Cilj ovog istraživanja je ukazati na status žene u književnosti početkom XX vijeka kao i na značajnu uvezanost umjetnosti sa aktuelnim sociološkim i kulturnim strujanjima tog vremena. Ficdžeraldovo djelo *Veliki Getsbi* pruža sažetu sliku cjelokupnog društvenog poretka, te dokazuje da književnost može predstavljati relevantan izvor za rekonstrukciju značajnih istorijskih perioda. Ovim istraživanjem skreće se pažnja na važnost koju književnost, ali i umjetnost uopšte, mogu imati u pogledu promjene kolektivne svijesti i širenju i popularizaciji odgovarajućih društvenih, političkih i drugih tema. Stoga, ispitivanje njegovih ženskih likova neminovno donosi preispitivanje uloge žene u poslijeratnom dobu, vrijednosti njene novostečene slobode, ali i tragedije koja iz te slobode neminovno proističe. Master rad Milice Beko pruža odgovore na postavljena istraživačka pitanja o odabranom djelu čime doprinosi boljem razumijevanju proze ovog istaknutog autora američke književnosti. Kandidatkinja je, iznoseći svoje odgovore i zaključke, naglasila bitnost analize književnih tekstova nastalih u periodu kada se feministički pokret sve više razvija s ciljem boljeg razumijevanja evolucije ženskih prava i sloboda ne samo u smislu emancipacije žene koja još uvijek traje, već i u književnom i umjetničkom pogledu. Ovakva istraživanja promovišu poređenje stvarnosti i fikcije. Primjećujemo da u ovom master radu kandidatkinja konsultuje veliki broj zaključaka i pretpostavki iznesenih sličnim dosadašnjim istraživanjima.

Smatramo da će master rad *Ženski likovi u romanu Veliki Getsbi F. S. Ficdžeralda* kandidatkinje Milice Beko izazvati zainteresovanost proučavalaca savremene američke književnosti za dublja tumačenja i ponovno vraćanje djelima F. S. Ficdžeralda i njegovih savremenika i biti od interesa u daljem razvoju amerikanistike.

Komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da prihvati izvještaj o master radu kandidatkinje Milice Beko i da odobri javnu odbranu njenog master rada.

KOMISIJA

prof. dr Marija Krivokapić, članica komisije

prof. dr Aleksandra Nikčević Batricević, mentorka

prof. dr Bojka Đukanović, članica komisije

**UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ
VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA**

Predlažem da Komisiju za odbranu master rada Ženski likovi u romanu Veliki Getsbi F.S. Fildžeralda kandidatkinje Beko Milice (broj indeksa 12/10), Studijski program za engleski jezik i književnost, čine:

- prof. dr Aleksandra Nikčević Batrićević, mentorka;
- prof. dr Marija Krivokapić, članica komisije;
- prof. dr Bojka Đukanović, članica komisije

S poštovanjem

prof. dr Aleksandra Nikčević Batrićević
Studijski program za engleski jezik i književnost